

Datum van
inontvangstneming

:

17/08/2022

Zaak C-434/22

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

30 juni 2022

Verwijzende rechter:

Administratīvā rajona tiesa (bestuursrechter in eerste aanleg,
Letland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

30 juni 2022

Verzoekende partij:

AS Latvijas valsts meži

Verwerende partijen:

Dabas aizsardzības pārvalde (milieubeschermingsautoriteit)

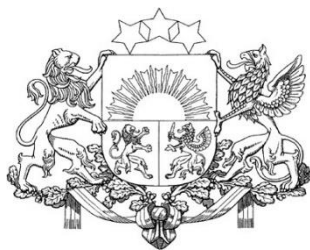
Vides pārraudzības valsts birojs (nationaal bureau voor
milieumonitoring)

In aanwezigheid van:

Valsts meža dienests (nationale dienst voor bosbeheer)

[omissis]

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA

RĪGAS TIESU NAMS

(bestuursrechter in eerste aanleg Riga, Letland)

BESLISSING

Riga, 30 juni 2022

De Administratīvā rajona tiesa [*omissis*]

[*omissis*]

heeft in de schriftelijke procedure het bestuursrechtelijke geschil onderzocht dat werd ingeleid met een vordering van de naamloze vennootschap Latvijas valsts meži, waarbij werd verzocht om nietigverklaring van de beslissing [*omissis*] van de milieubeschermingsautoriteit van 22 maart 2021.

Voorwerp en feiten van het hoofdgeding

- 1 Het natuurreservaat „Ances purvi un meži” („Moerassen en bossen van Ance”; hierna: „natuurreservaat”), een speciale beschermingszone van Europees belang (*Natura 2000*), bevindt zich in de gemeente Ventspils [*omissis*]. De totale oppervlakte van het natuurreservaat bedraagt 9 822 ha. De zone werd in het leven geroepen om de instandhouding en het beheer te waarborgen van speciaal beschermde biotopen in Letland en de Europese Unie, van populaties van zeldzame en beschermde dier- en plantensoorten en van het gehele landschap van valleien en kustduinen in deze zone. Het natuurreservaat omvat 20 speciaal beschermde biotopen van Europees belang met een totale oppervlakte van 9 173 ha, 48 beschermde soorten vaatplanten, 28 soorten bryofyten, 2 soorten fungi, 9 soorten lichenen, 11 soorten zoogdieren, 61 soorten zeldzame vogels en 15 soorten ongewervelden. De zone is een belangrijk broedgebied voor zeldzame en met uitsterven bedreigde vogels. In 2004 werd het natuurreservaat opgenomen in de lijst van [*omissis*] gebieden van internationaal belang voor vogels ([*omissis*] oppervlakte van 10 056 ha). Aan beschermingszones van Europees belang wordt een beschermingsklasse (of -type) toegewezen naargelang van het doel waarvoor de zone wordt opgezet. Het natuurreservaat in Letland is een zone van het type C, wat volgens de verklarende woordenlijst in de bijlage bij de Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (wet op de speciale beschermingszones) betekent dat het bestemd is voor de instandhouding van speciaal beschermde soorten en biotopen.
- 2 Op 31 juli 2019 heeft verzoekster, de naamloze vennootschap Latvijas valsts meži, een vordering ingesteld bij de Valsts vides dienests (nationale milieudienst; hierna: „milieudienst”) waarin zij verzocht om een eerste milieueffectbeoordeling en om de vaststelling van technische normen inzake de tenuitvoerlegging in het natuurreservaat van de voorgenomen activiteiten in het plan met maatregelen ter voorkoming van bosbranden [voor het jaar 2019; volgens de Valsts meža dienests (nationale dienst voor bosbeheer)], waarin onder meer is voorzien in de kap van

bomen, om op de lange termijn de bescherming tegen bosbranden in het natuurreservaat te verbeteren en zo te garanderen dat eventuele bosbranden tijdig en doeltreffend worden voorkomen en geblust.

Bij beslissing [omissis] van 4 december 2019 heeft het Ventspils reģionālā vides pārvalde (regionaal departement voor milieu van Ventspils), dat deel uitmaakt van de milieudienst, beslist om de milieueffectbeoordelingsprocedure toe te passen op de door verzoekster voorgestelde activiteit, te weten op het plan met maatregelen ter voorkoming van bosbranden in het natuurreservaat. Het nationaal bureau voor milieumonitoring (hierna: „bureau”) heeft op zijn beurt bij beslissing [omissis] van 20 februari 2020 beslissing [omissis] van 4 december 2019 van het regionaal departement voor milieu van Ventspils bevestigd, waarbij tegelijkertijd werd verklaard dat op de door verzoekster voorgestelde activiteit — het plan met maatregelen ter voorkoming van bosbranden in het natuurreservaat — niet de milieueffectbeoordelingsprocedure van toepassing was, maar wel de procedure voor de beoordeling van speciale beschermingszones van Europees belang (*Natura 2000*).

- 3 Verzoekster deelde het bureau mee dat het plan met maatregelen ter voorkoming van bosbranden (voor het jaar 2019) niet zou worden uitgevoerd en dat de procedure voor de beoordeling van speciale beschermingszones van Europees belang (*Natura 2000*) derhalve niet zou worden toegepast.
- 4 Op 7 en 14 januari 2021 hebben medewerkers van de regionale administratie van Kurzeme van de milieubeschermingsautoriteit (hierna: „autoriteit”) het natuurreservaat geïnspecteerd en vastgesteld dat verzoekster bomen had gekapt in een gebied van het natuurreservaat van ongeveer 17 km lang, waarbij de natuurwegen werden verbreed. Voor zover de autoriteit oordeelde dat er in dit geval een activiteit was uitgevoerd die niet was opgenomen in het natuurbeschermingsplan van het natuurreservaat (dat betrekking had op de jaren 2016-2028; hierna: „natuurbeschermingsplan”), noch in het Ministru kabineta 2017. gada 16. augusta noteikumi Nr. 478 „Dabas lieguma „Ances purvi un meži” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (decreet nr. 478 van de ministerraad van 16 augustus 2017 inzake specifieke normen voor de instandhouding en het gebruik van het natuurreservaat „Moerassen en bossen van Ance”; hierna: „decreet nr. 478”), en dat die activiteit deel uitmaakte van de voorgenomen activiteit waarop vooraf een procedure voor de beoordeling van de effecten op de speciale beschermingszone van Europees belang (*Natura 2000*) wordt toegepast (beslissing [omissis] van het bureau van 20 februari 2020), werd verzoekster bij beslissing [omissis] van de autoriteit van 15 januari 2021 (hierna: „voorlopige beslissing”) verplicht om de negatieve gevolgen van de in het natuurreservaat uitgevoerde activiteit voor de instandhoudingswaarden te beperken, door gekapte dennen met een diameter van meer dan 25 cm op het dikste gedeelte in de bosopstanden achter te laten, aangezien de gekapte bomen door de natuurlijke afbraak van het hout mettertijd een geschikt substraat zullen vormen voor de ontwikkeling van een hele reeks speciaal beschermde insecten die in het natuurreservaat leven, waaronder de boktor *Tragosoma depsarium* en de

grote timmerman *Ergates faber*, en werd zij eveneens gelast de hoeveelheid dood hout in die bosopstanden van de prioritair beschermde biotoop van de Europese Unie 9010* „Oude en oerbossen in boreaal gebied” aan te vullen, aangezien die hoeveelheid momenteel ontoereikend is.

Verzoekster heeft voornoemde beslissing aangevochten. Bij beslissing [*omissis*] van de directeur-generaal van de autoriteit van 22 maart 2021 (hierna: „bestreden beslissing”) werd de voorlopige beslissing bevestigd.

Verzoekster heeft bij deze rechter een vordering ingesteld waarbij zij verzoekt om nietigverklaring van de genoemde beslissing. In het verzoek wordt verklaard dat verzoekster in de onderhavige zaak alleen toegelaten, wettelijk vereiste activiteiten heeft verricht — maatregelen ter bescherming tegen bosbranden om het brandgevaar te beperken, waaronder het onderhoud van de boswegen en natuurwegen, waarbij onder meer bomen moeten worden gekapt op basis van de door de nationale dienst voor bosbeheer verstrekte vergunningen —, die niet zijn onderworpen aan de procedure voor de beoordeling van de speciale beschermingszone van Europees belang (*Natura 2000*) en die zijn uitgevoerd overeenkomstig het natuurbeschermingsplan en decreet nr. 478. De vordering bevatte ook een verwijzing naar de overeenkomst die werd bereikt tijdens een seminar dat op 29 juli 2020 door de nationale dienst voor bosbeheer werd georganiseerd over het verbeteren van de bescherming tegen brand in bossen en moerassen, waaronder in het natuurreservaat, waarin was bepaald dat voor het onderhoud van de natuurwegen de bomen in het natuurreservaat moesten worden gekapt. De verplichting die bij de bestreden beslissing werd opgelegd, heeft negatieve gevolgen voor de bescherming tegen bosbranden en voor de uitoefening van de brandbestrijdingstaken op het grondgebied van het natuurreservaat. De nationale dienst voor bosbeheer heeft eveneens naar dit aspect verwezen.

II. Toepasselijke bepalingen van Unierecht en nationaal recht

Unierecht

- 5 Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (hierna: „richtlijn 92/43/EEG”)

In artikel 6, lid 1, van richtlijn 92/43/EEG is bepaald dat de lidstaten voor de speciale beschermingszones de nodige instandhoudingsmaatregelen treffen; deze behelzen zo nodig passende specifieke of van ruimtelijke-ordeningsplannen deel uitmakende beheersplannen en passende wettelijke, bestuursrechtelijke of op een overeenkomst berustende maatregelen, die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen natuurlijke habitats van bijlage I en de soorten van bijlage II die in die gebieden voorkomen.

Volgens artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG moet voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante

gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, een passende beoordeling worden gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen ervan. Gelet op de conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het bepaalde in lid 4, geven de bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor dat plan of project nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten en nadat zij in voorkomend geval inspraakmogelijkheden hebben geboden.

- 6 Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (hierna: „richtlijn 2011/92/EU”). In artikel 1, lid 2, onder a), van die richtlijn is bepaald dat onder „project” wordt verstaan de uitvoering van bouwwerken of de totstandbrenging van andere installaties of werken; andere ingrepen in natuurlijk milieu of landschap, inclusief de ingrepen voor de ontginning van bodemschatten.

Lets recht

- 7 Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (wet op de speciale beschermingszones).

In artikel 15, lid 1, van de wet op de speciale beschermingszones is bepaald dat er normen voor de bescherming en het gebruik van beschermingszones kunnen worden opgesteld om de bescherming van deze gebieden te waarborgen en hun natuurwaarden in stand te houden.

In artikel 15, lid 2, van deze wet is bepaald dat er algemene normen voor de bescherming en het gebruik van beschermingszones, individuele normen voor de bescherming en het gebruik van beschermingszones en natuurbeschermingsplannen voor die zones zullen worden vastgesteld.

In de artikelen 16, 17 en 18 van dezelfde wet zijn de uitwerking en de delegatie van de in artikel 15, lid 2, van de wet genoemde documenten geregeld.

In artikel 43, lid 4, van de wet op de speciale beschermingszones is bepaald dat een milieueffectbeoordeling wordt uitgevoerd voor elke voorgenomen activiteit en elk planningsdocument (met uitzondering van de natuurbeschermingsplannen voor beschermingszones en voorgenomen activiteiten in die zones die nodig zijn voor het beheer of het herstel van habitats van speciaal beschermde soorten, habitats van speciaal beschermde soorten voor beperkt gebruik of speciaal beschermde biotopen, alsmede de organisatie van publiek toegankelijke infrastructuur voor onderzoek en natuurtoerisme zoals opgenomen in de natuurbeschermingsplannen van de beschermingszones) die of dat, afzonderlijk of samen met andere voorgenomen activiteiten of planningsdocumenten, significante gevolgen kan hebben voor een beschermingszone van Europees belang (*Natura 2000*).

8 In artikel 1, lid 3, van de Likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (wet op de milieueffectbeoordeling) is bepaald dat onder voorgenomen activiteit wordt verstaan de invoering, toevoeging of weghaling van uitrusting, installaties en technologie, de uitvoering van een project, de uitvoering van bouwwerken, de winning of het gebruik van natuurlijke hulpbronnen, het effect van menselijke activiteit op intacte of beperkt gewijzigde zones en landschappen en andere activiteiten waarvan de uitvoering of het eindresultaat een significant effect op het milieu kunnen hebben.

9 Meža likums (wet op het bosbeheer)

In artikel 1, lid 1, punt 9, van de wet op het bosbeheer is bepaald dat natuurwegen niet-verharde wegen met een breedte van niet meer dan vier meter zijn die bedoeld zijn voor bosbeheer en bosbescherming.

In artikel 1, [lid 1,] punt 23, van deze wet is bepaald dat onder bosinfrastructuur wordt begrepen installaties die in de bossen worden aangelegd of opgezet voor bosbeheer en bosbescherming en voor recreatiedoeleinden.

10 Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likums (wet op de bescherming tegen en bestrijding van bosbranden)

In artikel 10.¹, lid 1, van de wet op de bescherming tegen en bestrijding van bosbranden is bepaald dat de eigenaar (of bezitter) van een bos verplicht is de naleving van de voorschriften inzake de bescherming tegen bosbranden in dat bos te garanderen.

In artikel 12 van deze wet is bepaald dat de ministerraad de voorschriften regelt waaraan natuurlijke of rechtspersonen moeten voldoen met het oog op het voorkomen en doeltreffend blussen van bosbranden en het beperken van de gevolgen ervan, los van de vorm van eigendom of de plek waar het voorwerp gelegen is.

11 Ministru kabineta 2016. gada 19. aprīļa noteikumi Nr. 238 „Ugunsdrošības noteikumi” (decreet nr. 238 van de ministerraad van 19 april 2016 inzake de bescherming tegen bosbranden; hierna: „decreet nr. 238”).

In punt 1 van decreet nr. 238 is vermeld dat deze regeling de voorschriften op het gebied van bescherming tegen bosbranden bevat waaraan natuurlijke of rechtspersonen moeten voldoen met het oog op het voorkomen en doeltreffend blussen van bosbranden en het beperken van de gevolgen ervan, los van de vorm van eigendom of de plek waar het voorwerp gelegen is.

In punt 2.7.¹ van decreet nr. 238 is bepaald dat onder bosinfrastructuurinstallaties ter bescherming tegen bosbranden wordt verstaan: de wegen op het beboste terrein, de brandsingels, de stroken minerale grond, de natuurwegen, de watervoorzieningspunten met toegang, de brandtorens.

In deelpunt 417.3 van decreet nr. 238 is bepaald dat de verantwoordelijke van het beboste terrein vóór 1 mei van elk jaar op de boswegen en natuurwegen die kunnen worden gebruikt voor de bestrijding van bosbranden het onkruid verwijderd dat de doorgang van de blusvoertuigen kan bemoeilijken.

In deelpunt 417.4 van decreet nr. 238 is bepaald dat de verantwoordelijke van het beboste terrein vóór 1 mei van elk jaar de wegen en de toegangswegen van de bluswatervoorzieningspunten moet voorbereiden en in goede staat moet houden om de toegang van de blusvoertuigen te garanderen.

In punt 418 van decreet nr. 238 is bepaald dat verantwoordelijken van beboste terreinen die aaneengesloten beboste terreinen van meer dan 5 000 ha beheren een plan met preventieve maatregelen ter bescherming tegen bosbranden ontwikkelen voor het gehele beboste terrein en dit plan ten uitvoer leggen. Het plan moet vergezeld gaan van de landkaarten van het beboste terrein.

- 12 Decreet nr. 478 heeft betrekking op de specifieke regeling voor de instandhouding en het gebruik van het natuurreservaat.

In punt 2 van decreet nr. 478 is bepaald dat het natuurreservaat in het leven wordt geroepen om de instandhouding te waarborgen van het kenmerkende landschap van valleien en kustduinen in het gebied en om speciaal beschermde biotopen en soorten van belang voor Letland en voor de Europese Unie te beschermen.

In deelpunt 11.2 van decreet nr. 478 is bepaald dat het in beboste terreinen verboden is om droge bomen te kappen en gevallen bomen, bladeren of delen daarvan met een diameter van meer dan 25 cm op het dikste gedeelte te verwijderen indien het totale volume daarvan minder dan 20 kubieke meter per hectare bosopstand bedraagt, met de volgende uitzonderingen: 11.2.1. de kap en het verwijderen van gevaarlijke bomen, waarbij de bomen in de bosopstand worden achtergelaten; 11.2.2. de uitvoering van de genoemde activiteiten in prioritaire bosbiotopen van de Europese Unie: in veenbossen (91D0*), in moerasbossen (9080*), in bossen met alluviale bodem langs een rivier en in overstromingsgebieden (91E0*) en in oude en oerbossen in boreaal gebied (9010*), waar een verbod geldt op de kap van droge bomen en het verwijderen van gevallen bomen, bladeren of delen daarvan met een diameter van meer dan 25 cm op het dikste gedeelte.

In punt 14 van decreet nr. 478 is bepaald dat het grondgebied van het natuurreservaat in het leven wordt geroepen met het oog op de instandhouding van de natuurwaarden: zeldzame en beschermde bos-, duin-, moeras- of waterbiotopen, planten- en diersoorten en hun habitats.

In deelpunt 15.4.3 van decreet nr. 478 is bepaald dat op het grondgebied van het natuurreservaat een verbod geldt op de bouw van hydraulische structuren en de installatie van afwateringssystemen, het heropbouwen, renoveren of onderhouden daarvan (met inbegrip van het reinigen van sloten en het onderhoud van de slootranden), met uitzondering van de bouw en renovatie van afvoerkanalen die

nodig zijn voor het onderhoud van de wegen en van activiteiten waarvoor een schriftelijke vergunning is verleend door de milieubeschermingsautoriteit [...], teneinde de toepassing te garanderen van maatregelen voor het beheer en het herstel van speciaal beschermde biotopen en habitats van speciaal beschermde soorten.

In deelpunt 23.3.3 van decreet nr. 478 is bepaald dat het van 1 februari tot 31 juli verboden is om bosbouwactiviteiten te verrichten in de zone van het seizoensreservaat, met uitzondering van maatregelen ter bescherming tegen en bestrijding van bosbranden.

- 13 Voor het natuurreservaat is een natuurbeschermingsplan opgesteld dat werd goedgekeurd bij vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 2016. gada 28. aprīļa rīkojums Nr. 105 (besluit nr. 105 van de minister van Milieubescherming en regionale ontwikkeling van 28 april 2016).

Redenen voor de twijfel van de verwijzende rechter over de toepassing en de uitlegging van het Unierecht

- 14 Deze zaak betreft in wezen de vraag of verzoekster terecht is verplicht om de gekapte aangroei van dennen met een diameter van meer dan 25 cm op het dikste gedeelte in de bosopstanden achter te laten. Deze verplichting werd aan verzoekster opgelegd om uitvoering te geven aan het vorige plan met maatregelen ter voorkoming van bosbranden (voor het jaar 2019), waarin onder meer was voorzien in het onderhoud van de natuurwegen, door de bodemvegetatie te verwijderen, overeenkomstig de procedure voor de beoordeling van de effecten op de speciale beschermingszone van Europees belang (*Natura 2000*) (beslissing [*omissis*] van het bureau van 20 februari 2020). Gelet op het voorgaande verlangt deze rechter duidelijkheid over de vraag of de activiteit die verzoekster verricht een activiteit is waarop overeenkomstig artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG de beoordelingsprocedure voor speciale beschermingszones van Europees belang (*Natura 2000*) van toepassing is. Voorts geeft de rechter aan dat in deze zaak ook ter discussie staat of verzoekster uitsluitend *onderhoud* heeft verricht van de *bestaande* natuurwegen of dat zij ook *nieuwe* natuurwegen heeft *aangelegd*. Gelet op het voorgaande verduidelijkt deze rechter dat de term „onderhoud” in de onderhavige beslissing moet worden begrepen als het onderhoud van de bestaande natuurwegen en de aanleg van nieuwe natuurwegen.
- 15 Om te bepalen of de activiteit die door verzoekster wordt verricht — het onderhoud van de natuurwegen, met inbegrip van de kap van bomen, in het kader van de maatregelen ter bescherming tegen bosbranden — een activiteit is waarop overeenkomstig artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG de beoordelingsprocedure voor speciale beschermingszones van Europees belang (*Natura 2000*) van toepassing is, moet deze rechter eerst bepalen of de activiteit die verzoekster verricht onder het begrip „plan” of „project” valt in de zin van artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG.

Aangezien de begrippen „plan” of „project” in richtlijn 92/43/EEG niet zijn gedefinieerd, moet om deze begrippen in de zin van richtlijn 92/43/EEG te verduidelijken artikel 1, lid 2, onder a), van richtlijn 2011/92/EU worden toegepast.¹ Het Hof heeft reeds in diverse arresten uitlegging gegeven aan de begrippen „plan” en „project” als bedoeld in artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG en heeft bijvoorbeeld verklaard dat de mechanische kokkelvisserij, die al vele jaren wordt uitgeoefend maar waarvoor elk jaar voor een beperkte periode een vergunning wordt verleend, waarbij telkens opnieuw wordt beoordeeld of, en zo ja in welk gebied, de activiteit mag worden uitgeoefend, onder het begrip „plan” of „project” valt²; dat de uitbaggering van een vaargeul eveneens onder het begrip „project” in de zin van artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG valt³; het Hof heeft eveneens verduidelijkt dat de mogelijkheid om bepaalde voorgenomen activiteiten uit te sluiten van de beoordelingsprocedure niet in overeenstemming is met artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG⁴ en dat projecten niet mogen worden uitgesloten van de verplichte beoordeling louter omdat zij geen vergunning vereisen.⁵ In tegenstelling tot de vorige zaken, houdt de voorgenomen activiteit in de onderhavige zaak echter geen verband met de ontwikkeling van een economische activiteit en is het treffen van maatregelen ter bescherming tegen bosbranden, door middel van de uitvoering van de voorgenomen activiteit, een verplichting die bij de nationale rechtsregels aan verzoekster is opgelegd. Gelet op de door de Europese Commissie gepubliceerde toelichting met betrekking tot de bepalingen van artikel 6 van richtlijn 92/43/EEG, volgens welke de begrippen „project” en „plan” in ruime zin moeten worden opgevat⁶, vraagt deze rechter zich tegelijkertijd af of het begrip „project” in de zin van artikel 1, lid 2, onder a), van richtlijn 2011/92/EU eveneens betrekking heeft op activiteiten die in een bosgebied worden uitgevoerd om het onderhoud te verzekeren van de daar aanwezige bosinfrastructuurinstallaties ter bescherming tegen bosbranden,

¹ Arrest van het Hof van Justitie van 7 september 2004 in de zaak C-127/02, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee & Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels/Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, ECLI:EU:C:2004:482, punten 21-29.

² Arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 7 september 2004 in zaak C-127/02, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee & Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels/Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, ECLI:EU:C:2004:482, punten 21-29.

³ Arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 14 januari 2010 in zaak C-226/08, Stadt Papenburg/Bundesrepublik Deutschland, ECLI:EU:C:2010:10, punten 39-40.

⁴ Zie bijvoorbeeld het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 4 maart 2010 in zaak C-241/08, Commissie/Frankrijk, ECLI:EU:C:2010:114, punten 44-56.

⁵ Arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 10 januari 2006 in zaak C-98/03, Commissie/Duitsland, ECLI:EU:C:2006:3, punten 43-52.

⁶ Mededeling van de Europese Commissie van 21 november 2018. „Beheer van Natura-2000-gebieden — De bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn (92/43/EEG)”. Beschikbaar op: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/Provisions_Art._no_v_2018_endocx.pdf [geraadpleegd op 30 juni 2022.]

overeenkomstig de eisen die zijn vastgesteld bij de regeling inzake bescherming tegen bosbranden.

- 16 Indien een bevestigend antwoord moet worden gegeven op de vraag in punt 15 van deze beslissing, waarbij deze rechter eraan twijfelt of de door verzoekster verrichte activiteit — het onderhoud van de natuurwegen, met inbegrip van de kap van bomen, in het kader van de maatregelen ter bescherming tegen bosbranden — een activiteit is waarop overeenkomstig artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG de beoordelingsprocedure voor speciale beschermingszones van Europees belang (*Natura 2000*) van toepassing is, moet eveneens worden bepaald of de door verzoekster verrichte activiteit een activiteit is die direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied in de zin van artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG. In de wet op de speciale beschermingszones zijn de uitgezonderde activiteiten, waarvoor het mogelijk is om geen passende beoordeling overeenkomstig artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG te verrichten, opgenomen in artikel 43, lid 4, waarin is bepaald dat geen milieueffectbeoordeling wordt uitgevoerd voor natuurbeschermingsplannen voor beschermingszones en voorgenomen activiteiten in die zones die nodig zijn voor het beheer of het herstel van habitats van speciaal beschermde soorten, habitats van speciaal beschermde soorten voor beperkt gebruik of speciaal beschermde biotopen, noch voor de organisatie van publiek toegankelijke infrastructuur voor onderzoek en natuurtoerisme zoals opgenomen in de natuurbeschermingsplannen van de beschermingszones.

De rechter erkent dat het onderhoud van de natuurwegen, met inbegrip van de kap van bomen, dat plaatsvindt in het kader van de maatregelen ter bescherming tegen bosbranden, geen activiteit vormt die hoofdzakelijk gericht is op het beheer of het herstel van habitats van speciaal beschermde soorten, habitats van speciaal beschermde soorten voor beperkt gebruik of speciaal beschermde biotopen, aangezien deze activiteiten hoofdzakelijk moeten worden uitgevoerd om te voldoen aan de wettelijke eisen inzake bescherming tegen bosbranden (om zo te verzekeren dat de blusvoertuigen over de natuurwegen kunnen rijden) en dat deze activiteiten negatieve gevolgen kunnen hebben voor de habitats van diverse beschermde soorten in het natuurreservaat, ondanks het feit dat door de naleving van de eisen inzake bescherming tegen bosbranden te verzekeren ook de bestaande natuurwaarden in het natuurreservaat in stand worden gehouden, die bedreigd zouden kunnen worden indien er brand zou uitbreken. In het natuurbeschermingsplan is voorts vastgesteld dat het onderhoud van de wegen van cruciaal belang is voor de instandhouding van de natuurwaarden en dat het de volledige controle en verdediging van het gebied, de bescherming van het grondgebied tegen bosbranden, het beheer van de bos- en landbouwgronden en het onderhoud van de infrastructuurinstallaties moet waarborgen. Uit natuurbeschermingsoogpunt behoedt het feit dat het natuurreservaat is voorzien van een dicht wegennet (waarvan de meeste boswegen zijn die alleen berijdbaar zijn met terreinvoertuigen) het reservaat tegelijkertijd voor externe invloeden, maar bemoeilijkt het ook het optreden in kritieke situaties (bosbranden, redding van personen enz.), waardoor onderhouds- en herstelwerkzaamheden aan de

wegen zorgvuldig moeten worden gepland, zowel uit strategisch oogpunt als in verband met de specifieke omstandigheden op een concreet gedeelte van de weg (overwegen voor moerassen en beken, valleien, zandgronden enz.).

Tabel 18 van hoofdstuk III, „Beheer van het gebied”, van het natuurbeschermingsplan bevat de geprogrammeerde beheersmaatregelen voor het natuurreservaat. Uit die tabel blijkt dat bij de ontwikkeling van het plan de specifieke gebieden zijn geanalyseerd en vastgesteld waarin de verkeersinfrastructuur moet worden onderhouden, maar waarin seizoensgebonden barrières moeten worden aangebracht. Bijlage 16, „Verkeersinfrastructuur”, van het natuurbeschermingsplan bevat de landkaarten waarop de wegen zijn aangebracht die van belang zijn voor het beheer („wegen die moeten worden onderhouden”) en bevat eveneens een plan van waar de seizoensgebonden barrières moeten komen. Tabel 18 van hoofdstuk III, „Beheer van het gebied”, van het natuurbeschermingsplan bevat beheersmaatregel „B.10.2 Versterken en in goede staat houden van het wegdek van de boswegen die van belang zijn voor het beheer”. In het natuurbeschermingsplan is onderstreept dat om het wegdek te versterken en te verbeteren, de berijdbare delen van de weg (de rijbaan) moeten worden bedekt met een laag grind, zonder greppels te graven, waarbij de berm niet mag worden verbreed, maar waarbij wel de nodige uitritten worden aangelegd waar die zich in het verleden bevonden. Gelet op het voorgaande is deze rechter van oordeel dat het onderhoud van de natuurwegen middels het kappen van bomen niet uitdrukkelijk als beheersmaatregel wordt vermeld en beschouwd in het natuurbeschermingsplan. Tegelijkertijd bevat zowel het natuurbeschermingsplan als decreet nr. 478⁷ indirecte verwijzingen naar de noodzaak om maatregelen ter bescherming tegen en bestrijding van bosbranden vast te stellen, maar de concrete maatregelen die in het kader van de bescherming tegen en de bestrijding van bosbranden moeten worden vastgesteld, zijn in deze regelgeving niet gespecificeerd.

Deze rechter vraagt zich daarom af of de verrichte activiteiten nodig zijn voor het beheer van het natuurreservaat in de zin van artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG (gelezen in samenhang met artikel 6, lid 1, van richtlijn 92/43/EEG). Aangezien de verplichting om maatregelen te treffen ter bescherming tegen en bestrijding van bosbranden aan verzoekster wordt opgelegd bij de nationale wetgeving (waardoor de belangen van de instandhouding van de natuurwaarden in conflict komen met de belangen van de bescherming tegen en bestrijding van bosbranden), vraagt de verwijzende rechter zich eveneens af of er ook een beoordeling moet worden verricht wanneer de maatregelen ter bescherming tegen en bestrijding van bosbranden niet nodig zijn voor het beheer van het natuurreservaat in de zin van artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG.

Overeenkomstig artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie [*omissis*]

⁷ Zie bijvoorbeeld de deelpunten 15.14.3. en 23.3.3. van decreet nr. 478.

beslist de Administratīvā rajona tiesa

het Hof van Justitie van de Europese Unie te verzoeken om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

- „1) Heeft het begrip ‚project‘ in de zin van artikel 1, lid 2, onder a), van richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten eveneens betrekking op de activiteiten die in een bosgebied worden verricht om het onderhoud te verzekeren van de daar aanwezige bosinfrastructuurinstallaties ter bescherming tegen bosbranden, overeenkomstig de eisen inzake bescherming tegen bosbranden die zijn vastgesteld in de toepasselijke regelgeving?
- 2) Indien de eerste prejudiciële vraag bevestigend moet worden beantwoord, dient dan te worden geoordeeld dat de activiteiten die in een bosgebied worden verricht om het onderhoud te verzekeren van de daar aanwezige bosinfrastructuurinstallaties ter bescherming tegen bosbranden, overeenkomstig de eisen inzake bescherming tegen bosbranden die zijn vastgesteld in de toepasselijke regelgeving, voor de toepassing van artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna een project vormen dat direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, zodat de beoordelingsprocedure inzake speciale beschermingszones van Europees belang (*Natura 2000*) voor dergelijke activiteiten niet hoeft plaats te vinden?
- 3) Indien de tweede prejudiciële vraag ontkennend moet worden beantwoord, volgt dan uit artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna een verplichting om ook een beoordeling te verrichten van die plannen en projecten (activiteiten) die geen direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van het gebied maar wel significante gevolgen kunnen hebben voor de beschermingszones van Europees belang (*Natura 2000*) en die desalniettemin worden uitgevoerd in overeenstemming met de nationale regelgeving teneinde te waarborgen dat wordt voldaan aan de eisen inzake de bescherming tegen en bestrijding van bosbranden?
- 4) Indien de derde prejudiciële vraag bevestigend moet worden beantwoord, mag die activiteit dan worden voortgezet en aangevuld voordat de beoordelingsprocedure inzake de speciale beschermingszones van Europees belang (*Natura 2000*) ex post plaatsvindt?

- 5) Indien de derde prejudiciële vraag bevestigend moet worden beantwoord, zijn de bevoegde autoriteiten dan verplicht om, teneinde mogelijke significante gevolgen te voorkomen, te eisen dat de schade wordt hersteld en maatregelen te nemen indien de omvang van die gevolgen tijdens de beoordelingsprocedure inzake de speciale beschermingszones van Europees belang (*Natura 2000*) niet is beoordeeld?

De behandeling van de zaak wordt geschorst totdat het Hof van Justitie uitspraak heeft gedaan.

[*omissis*]